

Social- och hälsovårdsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om stärkande av köpkraft 2023 och till lag om ändring av lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om stärkande av köpkraft 2023 och till lag om ändring av lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn (RP 236/2022 rd): Ärendet har remitterats till social- och hälsovårdsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Annika Juurikko, social- och hälsovårdsministeriet
- specialsakkunnig Ritva Liukonen, social- och hälsovårdsministeriet
- jurist Katariina Rainio, social- och hälsovårdsministeriet
- barnombudsman Elina Pekkarinen, Barnombudsmannens byrå
- jurist Tiina Äijälä, Folkpensionsanstalten
- utredningschef Jussi Tervola, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- verksamhetsledare Ulla Siimes, Centralförbundet för Barnskydd rf
- specialsakkunnig Anna Järvinen, SOSTE Finlands social och hälsa rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Finlands näringsliv rf
- Pensionärsförbundens intresseorganisation PIO rf
- Hyvinvointiala HALI ry
- Barnfamiljernas Intresseorganisation rf
- Nätverket för familjers diversitet
- STTK rf
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- Finlands Gymnasistförbund rf
- Finlands studerandekårers förbund - SAMOK rf
- Finlands studentkårers förbund FSF rf.

Inget yttrande av

- Akava ry.

Betänkande ShUB 30/2022 rd

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås det att barnbidragslagen, lagen om utkomstskydd för arbetslösa, lagen om utkomststöd, lagen om studiestöd och sjukförsäkringslagen ändras temporärt i syfte att genomföra åtgärder som stöder köpkraften. Det föreslås att lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn ändras permanent.

För att stödja barnfamiljer föreslås det att arbetslöshetsförmånernas barnförhöjning, barnbidragets ensamförsörjartillägg, studiepenningens försörjarförhöjning och utkomststödet grunddel för barn under 18 år höjs temporärt. Det föreslås att maximibeloppet för vårdtillägget till stödet för privat vård av barn enligt lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn höjs permanent.

Det föreslås att årssjälvrisk i systemet för läkemedelsersättning enligt sjukförsäkringslagen 2023 fryses på 2022 års nivå.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2023 och avses bli behandlad i samband med den.

De andra lagarna än den lag som gäller ändring av lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn avses träda i kraft den 1 januari 2023 och gälla till utgången av 2023. Lagen om ändring av lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn avses träda i kraft den 1 mars 2023.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Syftet med propositionen är att stödja i synnerhet barnfamiljer med låga inkomster i en exceptionell ekonomisk situation där bland annat hushållens kostnader för mat, energi och resor har stigit. Dessutom är syftet att genom en frysning av årssjälvrisk (det s.k. pristaket) i systemet för läkemedelsersättning också stödja dem som betalar mest för sina läkemedel vid behandling av sjukdom. Bland dem finns många äldre personer.

För att stödja barnfamiljerna föreslås det för 2023 att barnförhöjningen inom utkomstskyddet för arbetslösa höjs med 20 procent, att studiepenningens försörjarförhöjning höjs med 10 euro och att barnbidragets ensamförsörjartillägg höjs med 5 euro per månad. För att stödja familjer som får utkomststöd föreslås det att utkomststödet grunddel för barn under 18 år höjs med 10 procent 2023. Enligt propositionen ska årssjälvrisk i systemet för läkemedelsersättning hållas på 2022 års nivå även 2023 (592,16 euro).

Kostnadsökningen beräknas vara temporär, och därför är höjningarna av olika förmåner och frysningen av årssjälvrisk för läkemedel temporära åtgärder. Det föreslås dessutom att det fulla beloppet av vårdtillägget till stödet för privat vård av barn höjs permanent med 100 euro för att underlätta ställningen för familjer som använder privata tjänster inom småbarnspedagogik och för att öka valfriheten inom småbarnspedagogiken för familjer med låga inkomster. Det höjda vårdtillägget till stödet för privat vård av barn hör samman med en proposition (RP 228/2022 rd) om sänkta klientavgifter inom småbarnspedagogiken som är under behandling i riksdagen.

Betänkande ShUB 30/2022 rd

Förslaget ökar utgifterna i de offentliga finanserna med sammanlagt 75 miljoner euro. Statens andel av de ökade utgifterna är 36,9 miljoner euro, kommunernas andel 9,8 miljoner euro och den andel som ska täckas med försäkringspremierna 28,3 miljoner euro. Dessutom har propositionen smärre konsekvenser för välfärdsområdenas utgifter. Kommunerna kompenseras för kostnaderna för den permanenta nivåhöjningen av vårdtillägget till stödet för privat vård av barn genom en ändring av utdelningen av samfundsskatten.

Utskottet anser att de föreslagna åtgärderna för att stödja köpkraften är motiverade i det exceptionella ekonomiska läget. Utskottet tillstyrker lagförslagen utan ändringar.

Utskottet anser det vara av största vikt att de föreslagna höjningarna av förmånerna riktas till barnfamiljer med låga inkomster och ensamförsörjare, eftersom barnfamiljernas ekonomiska svårigheter kan ha långtgående konsekvenser för barnens liv.

Utskottet anser det vara viktigt att man vid bedömningen av ändringarna i förmånerna för barnfamiljer beaktar de sammantagna effekterna av ändringarna. Enligt propositionen beaktas de föreslagna höjningarna i bostadsbidraget, och utgifterna för bostadsbidraget beräknas minska med cirka 2 miljoner euro. Beroende på tidpunkten för den årliga justeringen av bostadsbidraget kan de föreslagna temporära förmånshöjningarna leda till minskat bostadsbidrag för en del bidragstagare också flera månader efter att de höjda förmånerna har upphört. Det bedöms också att de föreslagna ändringarna i någon mån ökar antalet barnfamiljer som är berättigade till utkomststöd och även nyttjandegraden av utkomststödet. Rent allmänt påpekar utskottet att det med tanke på incitamenten för arbete och den övergripande sociala tryggheten inte är ändamålsenligt att öka användningen och beroendet av utkomststöd. De föreslagna temporära höjningarnas inverkan på användningen av utkomststöd är dock liten.

Förslaget om att årssjälvrisk i systemet för läkemedelsersättning hålls på 2022 års nivå leder till att självrisk minskar med uppskattningsvis 43,90 euro. Frysningen av självrisk har således betydande ekonomiska konsekvenser särskilt för låginkomsttagare och personer som ofta är sjuka. Utskottet upprepar sin tidigare ståndpunkt (bl.a. ShUB 39/2020 rd) om att man för att underlätta situationen för klienter som använder mycket tjänster och läkemedel bör utreda en sammanslagning av avgiftstaket för hälso- och sjukvård med läkemedelstaket och reseavgiftstaket enligt sjukförsäkringslagen.

Utskottet ser det som viktigt att konsekvenserna av de nu föreslagna ändringarna i låginkomsttagarnas försörjning följs och utvärderas som en del av andra stödåtgärder som vidtagits på grund av de stigande levnadskostnaderna och som en del av de normala indexhöjningarna. Om kostnaderna eventuellt fortsätter att öka kan det förutsätta ytterligare åtgärder för att trygga försörjningen för låginkomsttagare. Utskottet påpekar att man utöver barnfamiljer också bör fästa uppmärksamhet vid situationen för ensamboende med låga inkomster och särskilt vid situationen för studerande när levnadskostnaderna stiger.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottets förslag till beslut:

Betänkande ShUB 30/2022 rd

Riksdagen godkänner lagförslag 1–6 i proposition RP 236/2022 rd utan ändringar.

Helsingfors 17.11.2022

I den avgörande behandlingen deltog

tillfällig ordförande Aki Lindén sd
medlem Kim Berg sd
medlem Kaisa Juuso saf
medlem Arja Juvonen saf
medlem Pia Kauma saml
medlem Noora Koponen gröna
medlem Terhi Koulumies saml
medlem Merja Kyllönen vänst
medlem Hanna-Leena Mattila cent
medlem Ilmari Nurminen sd
medlem Veronica Rehn-Kivi sv
medlem Minna Reijonen saf
medlem Heidi Viljanen sd.

Sekreterare var

utskottsråd Sanna Pekkarinen.